RODZAJE SYSTEMÓW RATOWNICTWA W POLSCE – HISTORIA I TERAŻNIEJSZOŚĆ

TYPES OF RESCUE SYSTEMS IN POLAND – HISTORY AND PRESENT STATE

Ewelina Kimszał^a, Justyna Sarosiek

student studiów doktoranckich, Zakład Zintegrowanej Opieki Medycznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

^a <https://orcid.org/0000-0003-0344-0266>

DOI: <https://doi.org/10.20883/pielpol.2019.39>

STRESZCZENIE

Rozwój komunikacji samochodowej, kolejowej i lotniczej, wprowadzanie nowych technik przemysłowych i budowlanych, pojawiające się napięcia w stosunkach międzynarodowych, globalne zagrożenie atakami terroru, narastające zagrożenie katastrofami wywoływanymi przez siły natury powodowane przez ludzi stawiają coraz wyższe wymagania systemom i służbom ratowniczym na całym świecie. Dokładne poznanie historii i metod pomocy poszkodowanym pozwoli lepiej poznać poszczególne systemy ratownictwa.

SŁOWA KLUCZOWE: ratownictwo, rodzaje ratownictwa, pomoc, poszkodowani.

ABSTRACT

The development of car, rail and air transport, the introduction of new industrial and construction techniques, emerging tensions in international relations, the global threat of terror attacks, the growing threat of disasters caused by forces of nature or caused by people put higher and higher demands on rescue systems and services around the world. A thorough knowledge of the history and methods of assistance to the victims will allow us to better understand the individual rescue systems.

KEYWORDS: rescue, types of rescue, help, injured.

Wstęp

W związku z rosnącym tempem życia i ekspansją człowieka w różnych dziedzinach wzrasta zagrożenie życia ludzi. Potrzeba pomagania poszkodowanym spowodowała powstanie wielu służb ratowniczych. Działalność ratownicza została obwarowana przepisami prawnymi regulującymi wyposażenie służb oraz sposób ich działania. Wszystkie systemy ratownictwa mają na celu ratowanie życia ludzkiego i niesienia pomocy w warunkach zagrożenia życia.

Celem pracy jest zapoznanie czytelnika z historią i sposobami działania poszczególnych służb ratowniczych działających w Polsce. Pomoże to zrozumieć, jak ważną rolę w społeczeństwie stanowią te zawody i jak historia ukształtowała funkcjonowanie poszczególnych jednostek ratowniczych.

Polskie ratownictwo górskie

Historia ratownictwa górskiego w Polsce sięga czasów wcześniejszych niż data założenia pierwszej polskiej organizacji, która istnieje do dziś – chodzi tutaj o Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

(TOPR). Sześćdziesiąt lat przed oficjalnym rozpoczęciem działalności TOPR istniały już zapiski o śmierci ludzi, którzy zostali zakopani przez lawinę lub odnalezieni nieżywi w górach, a takie wypadki musiały zdarzać się jeszcze wcześniej. Pierwszą znaną ofiarą, jaką pochłonęły Tatry był poszukiwacz skarbów, który nazywał się Papirus. Ciało jego odnaleziono w roku 1771 [1]. Opowieści przekazywane były później ku przestrodze następnym pokoleniom zakopiańskich górali, którzy zajmowali się wypasem bydła na halach. Ze względu na strach przed śmiercią zimą nie wchodzili w wyższe partie gór. Z czasem zaczął wykształcać się zawód przewodnika, który polegał na przeprowadzeniu latem turystów w wysokie części Tatr. Najczęściej rekrutowali się do tego zajęcia koziarze i świszczarze, którzy polowali (w niedostępnych dla zdecydowanej większości ówczesnych turystów) wysokich partiach gór na kozice i świstaki [2].

Koniec dziewiętnastego wieku doprowadził do szybkiego rozwoju turystyki i taternictwa po obu stronach Tatr: po polskiej i spiskiej. Górale, którzy stali się przewodnikami, byli poważanymi osobami wśród turystów.

Mieli niezbędną wiedzę o topografii terenu, potrafili zwinnie poruszać się wśród skał, a możliwość zarobku dzięki turystom napływającym w strony górskie z nizin traktowali bardzo poważnie. Opieka nad przybyszami sprawowana była profesjonalnie i niezwykle odpowiedzialnie – przewodnik taki zabawiał, nosił jedzenie i nierzadko ciężki ekwipunek, a nieraz pomagał poszkodowanym wydostać się ze szczelin lub chronił przed spadającym głazem [3].

W 1877 r. Towarzystwo Tatrzańskie wprowadziło podział na trzy klasy zawodowe przewodników, którzy mogli prowadzić turystów na wyznaczone szczyty [4]. Górale szybko weszli w nową rolę społeczną. Początkowo przewodnictwo było dla nich tylko elementem w dotychczasowym sposobie życia, jednak z czasem stało się dla wielu pasjonującą pracą. Wykształciła się specyficzna „etyka zawodowa” górali, którzy stali się przewodnikami, rzetelnie podchodzącymi do swojej pracy. Odwaga, męstwo, dbałość o bezpieczeństwo gości, wytrwałość i wielki spokój, z którym podchodzili do trudności pokonywanych tras do dnia dzisiejszego budzą podziw wielu ludzi. Obraz dawnych czasów maluje na kartach swej książki Mariusz Zaruski [5]. Gotowość do poświęcenia własnego zdrowia oraz życia wymagała od przewodników podporządkowania się ważnej idei być ofiarnym wobec drugiego człowieka, z którym nie łączą żadne więzi rodowe.

Zakopane z czasem stawało się coraz popularniejszym uzdrowiskiem i letniskiem dla wielu osób. Górale mieli coraz większy kontakt z nowymi osobami, które były chętne do wypraw w góry. Coraz odważniejsze wspinaczki wymagały doskonałej kondycji fizycznej, umiejętności przewidywania i szybkiego odnalezienia się w roli gospodarzy. Niepisane zasady były przekazywane z ust do ust i realizowane każdego dnia. Znalazły pochwałę również w lokalnej prasie [6]. *Przegląd Zakopiański* publikował również informacje na temat przewodników także, kiedy informował o wypadkach w górach. Gazeta ta zresztą często poruszała na bieżąco kwestie społeczne i publikowała głosy w sprawie przyszłości turystyki tatrzańskiej [7].

Koniec XIX i pierwsze dziesięciolecie XX wieku związane były nie tylko z zaborami, ale także z rozwojem alpinizmu, a wielu taterników wracało w tym czasie zza granicy. W Alpach spotkali się z zimowymi wyściami w góry na nartach, co w Polsce w tamtym czasie nie było w ogóle znaną dyscypliną – zimą góry stawały się dla naszych rodaków niedostępne, a wyprawy groziły utratą życia. Wszyscy taternicy i przewodnicy natomiast doskonale radzili sobie z letnimi wycieczkami pieszymi. Jednak życie na pograniczu epok związane było z ciągłym dostosowywaniem. Środowisko górali

zakopiańskich było w tamtych czasach dość zamknięte. Tworzenie się nowej grupy zawodowej związane było ze strukturami rodowymi: epoka przednowoczesna współistniała ze strukturą nowoczesną. Tradycje i silne więzi wewnątrzgrupowe sprawiły, że jednostki wywodzące się stamtąd miały wielką siłę woli, ambicję i przywiązanie do obyczajów ludowych [8]. Wstęp do genealogii rodu Bachledów w Zakopanem [9] przedstawia wprost tę sytuację na przykładzie dwóch rodów.

Gąsieniców można scharakteryzować jako dojrzałą wspólnotę rodową z aspiracjami przywódczymi, zaś Bachledowie szczytą się ludźmi ambitnymi, umiejącymi wybić się na przeróżnych płaszczyznach życia społecznego [8]. Najlepsi przewodnicy tamtych czasów po polskiej stronie są to osoby wzorowo wypełniające swoje obowiązki: w większości byli to członkowie góralskich rodów. Wymienia się tutaj: Józefa Wawrytkę, Szymona Tatara, Macieja Sieczkę, Jędrzeja Walę, Wojciecha Roja, Klimeka Bachledę, Wojciecha Tylka Suleję. Pod ich czujną opieką zdobywali szczyty inni znamienici ludzie, tacy jak ksiądz Józef Stolarczyk – pierwszy polski zdobywca Gierlachu; dr Tytus Chałubiński i jego syn Ludwik Chałubiński, Janusz Chmielowski – pierwszy zdobywca wielu tatrzańskich szczytów, w tym Gierlacha w warunkach zimowych.

Pomiędzy przewodnikiem a „klientem” musiało być wielkie zaufanie: budowało trwałą kapitał społeczny i tworzyło przestrzeń do wymiany poglądów, nauki i „socjalizacji” przyjezdnych do warunków górskich. Zaufanie powstawało na podstawie kontaktów społecznych turystów z innymi ludźmi, którzy korzystali z usług przewodników oraz polecali kolejnym turystom najlepszych opiekunów. W ten sposób utworzyła się zgrana sieć społecznych interakcji, obejmująca z roku na rok większe grono jednostek oraz całych grup społecznych – środowisko zakopiańskich górali, taterników oraz grupy koleżeńskie i zawodowe. Utworzyły się silne więzi między współpracownikami, często na całe życie i sięgały nieraz one kolejnych pokoleń. Najsilniejsze jednostki korzystały z rosnącego kapitału społecznego, rozwijając swoją działalność górską, przy czym wybierali partnerów wśród najlepszych przewodników, a późniejszych ratowników pierwszego pogotowia górskiego w Polsce [8].

Połączenie kapitału społecznego (kontaktów, więzi, znajomości) z kapitałem ekonomicznym i kulturowym (tradycja góralska, specyficzny charakter, jaki mieli górale oraz zamiłowanie do wolności) pozwoliło wykształcić jednostki gotowe często do wielkich poświęceń. Dlatego nie dziwi „góralomania” obecna w Polsce aż do II wojny światowej, opisana przez Paryskich w Wielkiej Encyklopedii Tatrzańskiej [9]. Powszechne mniemanie,

że wyłącznie dodatnie cechy Górali, potęgowane było przez licznie publikowane dzieła Tytusa Chałubińskiego, a potwierdzone w książkach Bronisława Rajchmana i Stanisława Witkiewicza [10]. Często kosztowne wyprawy „bez programu” organizowane przez Tytusa Chałubińskiego z udziałem jego najlepszych przyjaciół i znakomitych przewodników, w romantycznym duchu, zawsze z muzyką i śpiewami góralskimi, odbijały się echem w całym kraju. Choć wycieczki te nie miały wtedy żadnego wpływu na rozwój taternictwa, a często były nawet ostro krytykowane i wyśmiewane przez część ówczesnych taterników, pozwoliły one na zmianę na lepszy wizerunku Zakopanego w oczach odwiedzających letników [11].

Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR) jest to specjalistyczne stowarzyszenie o zasięgu ogólnokrajowym, które zajmuje się wykonywaniem zadań związanych z ratownictwem wodnym. WOPR uważany jest ważną organizacją pozarządową, której celem statutowym jest organizowanie pomocy oraz ratowanie osób, które uległy wypadkowi lub bezpośrednio narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na wodzie. Misją przewodnią WOPR-u jest działanie na obszarze naszego kraju na rzecz pomniejszania liczby osób tonących w wodach polskich [12].

Najstarszym polskim źródłem informacji o ratowaniu na wodach jest zapis z 1604 r. Hieronim Gostomski ufundował wówczas w Sandomierzu klasztor i szpitalik. Mieszkający tam zakonnicy musieli między innymi nieść pomoc ofiarom Wisły. W 1775 roku z inicjatywy księdza Adama Czartoryskiego wydano w stolicy pierwszą w języku polskim broszurę o ratowaniu ludzi. Wraz z końcem XVIII wieku powołano w Krakowie Pogotowie Ratunkowe dla Tonących, natomiast w 1820 r. we Lwowie wydano książkę pod tytułem „Nauka i sztuka pływania”, w której autor, Karol Hojnic, opisał między innymi metody holowania ratowanych. W 1839 roku na terenie Królestwa Polskiego wydano przepisy, które dopuściły stosowanie resuscytacji [13].

W 1898 roku Zarząd Główny Carskiego Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania Tonących w Petersburgu wyraził zgodę na utworzenie Okręgu Kaliskiego, a wraz z początkiem 1908 roku w Warszawie rozpoczęło działalność Petersburskie Towarzystwo Ratowania Tonących. W Polskim Związku Pływackim w 1926 r. została powołana Komisja (później referat) do spraw Ratownictwa Wodnego z siedzibą w Siemianowicach. Komisja ta w 1927 roku ogłosiła dzień 29 czerwca Dniem Ratownika Wodnego.

W 1952 roku ratownictwo wodne weszło do programów szkolenia Warszawskiej Wyższej Uczelni Wychowania Fizycznego, a później do programów nauczania wszystkich uczelni wychowania fizycznego w całym kraju. Niezbędne materiały do nauki przedmiotu zebrał i opracował prof. dr hab. Mieczysław Witkowski, który zapoczątkował rozwój ratownictwa wodnego w Polsce. W 1958 roku prof. M. Witkowski, który był rektorem Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, rozpoczął sekwencję publikacji z zakresu ratownictwa wodnego [14].

W kilkusetletnią tradycję ratownictwa wodnego na ziemiach polskich wpisuje się Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, która ma na celu pomoc ludziom tonącym w narodowych wodach i pomniejszania liczby ofiar. Towarzystwo to zostało powołane zaraz po wydaniu zarządzenia nr 74 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 11 kwietnia 1962 roku jako specjalistyczne stowarzyszenie o zasięgu ogólnokrajowym, które działa na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Od 1971 roku wodne ochotnicze pogotowie ratunkowe jest członkiem Międzynarodowej Federacji Ratownictwa Wodnego (FIS). Podczas połączzonego kongresu Word Life Saving i FIS w 1994 roku, który odbył się w Cardiff, utworzono jedną międzynarodową federację ratownictwa wodnego o nazwie International Life Saving Federation.

Wodne ochotnicze pogotowie ratunkowe posiada w swoich zespołach ponad 75 tysięcy członków, wielu po przeszkoleniu uzyskuje stopnie: młodszego ratownika WOPR, ratownika WOPR oraz ratownika wodnego pływalni, śródlądowego lub morskiego, a następnie starszego ratownika wodnego. Kadra dydaktyczna składa się ze szczebli: młodszego instruktora, instruktora WOPR, instruktora-wykładowcy WOPR. Od wielu lat działa Rada Naukowa WOPR-u, obecnie z trzydziestoma siedmioma pracownikami naukowymi. W skład wchodził prorektor prof. dr hab. Zbigniew Dziubiński i kierownik Zakładu Pływania i Ratownictwa dr hab. Zdzisław Szwarc oraz z oddziału AWF w Białej Podlaskiej dr Florian Parnicki. Ważną rolę odgrywa wieloletni kierownik centralnych kursów przygotowujących do egzaminów na stopnie starszych ratowników wodnych, dr Paweł Różański i instruktor centralnych szkoleń WOPR dr Piotr Siłakiewicz. Kadra naukowa i dydaktyczna oddziału Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej wyszkoliła setki ratowników WOPR.

Od początku powstania stowarzyszenia prowadzi ono akcje profilaktyczne z nauką pływania, organizuje również zawody sportowe nad Bałtykiem oraz w pływalniach, w tym organizuje Mistrzostwa Polski i cykl zawodów Grand Prix w Ratownictwie Wodnym. Repre-

zentanci Polski wielokrotnie zostawali mistrzami świata i Europy w ratownictwie wodnym, a najwybitniejszymi zawodnikami byli Wojciech Blechar oraz Zofia i Jacek Krawczykowie, którzy obecnie są pracownikami dydaktycznymi Akademii Fizycznej w Warszawie.

Główne cele statutowe stowarzyszenia ratowników wodnych realizowane są między innymi poprzez:

- prowadzenie akcji ratowniczych podczas zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych i awarii technicznych, takich jak powódzie i pożary wodne;
- przeprowadzenie profilaktycznej działalności w zakresie bezpieczeństwa osób na wodach;
- wydawanie ekspertyz i opinii z zakresu bezpieczeństwa wodnego;
- organizowanie szkoleń dla służb ratowniczych, z nadawaniem stopni ratownikom wodnym i określaniem ich uprawnień;
- nauczanie pływania dla chętnych [13].

Centrum Powiadamiania Ratunkowego

Formalna nazwa Centrum Powiadamiania Ratunkowego (CPR) pojawiła się w grudniu 1999 roku w nowelizacji Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG). Podstawowym elementem systemu, który przyjmuje informacje o zdarzeniach alarmowych, uznano wówczas stanowiska kierowania w komendach Państwowej Straży Pożarnej. Struktury te miały na celu dokonywać „bieżącej wymiany informacji niezbędnej do prognozowania zagrożeń i prowadzenia działań ratowniczych oraz stanowić centrum powiadamiania ratunkowego sił i środków podmiotów systemu lub wspomagających system” (Dz.U. z 1999 r. Nr 111 poz. 1311).

Zgodnie z założeniami koncepcji do zadań CPR należy między innymi:

- przyjęcie/selekcja zgłoszenia o nagłym zagrożeniu życia, zdrowia, środowiska bądź mienia,
- dysponowanie sił i środków służb ratowniczych i podmiotów z nimi współdziałających,
- wspomaganie kierującego działaniem ratowniczym,
- analizowanie możliwości szpitalnych oddziałów ratunkowych i innych jednostek organizacyjnych szpitali [15].

Obowiązek uruchomienia numeru alarmowego 112 zleciła Unia Europejska wszystkim krajom członkow-

skim. Dyrektywę Parlamentu Europejskiego z dnia 7 marca 2002 roku wprowadzono, aby „użytkownicy byli w stanie wywołać jeden europejski numer alarmowy 112 oraz wszelkie inne krajowe alarmowe numery telefoniczne, bezpłatnie, z dowolnego telefonu, włączając publiczne automaty telefoniczne, bez korzystania z jakiegokolwiek formy płatności”. Zgodnie z wytycznymi wszystkie kraje Unii Europejskiej mają w obowiązku wprowadzić regulacje w życie do lipca 2003 roku, a państwa nowo przyjęte do dnia 1 maja 2004 roku [16].

Tabela 1. Informacje uzyskiwane przez operatora numeru alarmowego z PLI

Table 1. Information obtained by the emergency number operator from PLI

Rodzaj urządzenia/ <i>The type of device</i>	Uzyskiwanie informacji/ <i>Getting information</i>
Urządzenie zarejestrowane na osobę fizyczną/ <i>A device registered for a natural person</i>	<ul style="list-style-type: none"> • numer zakończenia sieci, z którego następuje telefonowanie/<i>the network ending number from which the telephone is called</i>, • imię i nazwisko osoby dzwoniącej, która podpisała umowę/<i>the name and surname of the caller who signed the contract</i>, • adres zakończenia sieci, z którego następuje telefonowanie/<i>the end address of the network from which the telephone number is dialed</i>
Urządzenie zarejestrowane na podmiot gospodarczy/ <i>A device registered for a business entity</i>	<ul style="list-style-type: none"> • numer zakończenia sieci, z którego następuje telefonowanie/<i>the network ending number from which the telephone is called</i>, • nazwę podmiotu gospodarczego, na którego została podpisana umowa o świadczenie usługi telekomunikacyjnej/<i>the name of the business entity on which the contract for the provision of telecommunications services has been signed</i>, • adres zakończenia sieci, z którego następuje telefonowanie (bez wskazania pomieszczenia lub numeru wewnętrznego)/<i>the end address of the network from which the phone is called (without indicating the room or extension)</i>
Ogólnie dostępny „aparat publiczny”/ <i>A publicly available ‘Public apparatus’</i>	<ul style="list-style-type: none"> • numer zakończenia sieci, z którego następuje telefonowanie/<i>the network ending number from which the telephone is called</i>, • adres, pod którym znajduje się telefon/<i>the address where the telephone is located</i>,

Ruchomej publicznej sieci telefonicznej lub sieci przedpłaconej/
A mobile public telephone network or pre-paid network

- numer zakończenia sieci, z którego następuje wywołanie/
the network ending number from which the call is made,
- imię i nazwisko osoby, która podpisała umowę o świadczenie usługi telekomunikacyjnej/
the name and surname of the person who signed the contract for the provision of telecommunications services,
- lokalizację geograficzną aparatu komórkowego/
a geographical location of the mobile device

Nie zarejestrowane ruchomej publicznej sieci telefonicznej („pre paid” na tzw. kartę)/
Not registered mobile public telephone network (“Pre-paid” for the so-called card)

- numer zakończenia sieci, z którego występuje wywołanie/
the network ending number from which the call is made,
- lokalizacja geograficzna aparatu komórkowego, z którego występuje wywołanie/
a geographical location of the cellular apparatus from which the call is made

Nierozpoznane, bez numeru IMEI lub numer techniczny sieci inicjującej wywołanie karty SIM/
Unrecognized, without the IMEI number or the technical number of the network initiating the calling of the SIM card

- lokalizacja geograficzna aparatu komórkowego, z którego występuje wywołanie/
a geographical location of the cellular apparatus from which the call is made

Źródło/Source: [15]

Kolejne zmiany zostały wprowadzone dzięki Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dnia 31 lipca 2009 roku, które dotyczyło organizacji i funkcjonowania Centrów Powiadamiania Ratunkowego oraz Wojewódzkich Centrów Powiadamiania Ratunkowego (Dz.U. z 2009 r. Nr 130 poz. 1073). Zapis odnosił się do zgodnego działania Centrów Powiadamiania Ratunkowego z Wojewódzkimi Centrami Powiadamiania Ratunkowego. Te dwie struktury wykonywały zadania odnoszące się do systemu powiadamiania ratunkowego, integrując KSRG i system PRM obejmując zakres bieżącej analizy zasobów ratowniczych oraz kwalifikacji i przyjmowania zgłoszeń alarmowych i obsługi numeru 112, które inicjują procedury reagowania i powiadamiania o zdarzeniach szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz jednostek organizacyjnych szpitali wyspecjalizowanych.

Aktualnie podstawą funkcjonowania SPR w Polsce stanowi przede wszystkim ustawa z dnia 22 listopada 2013 roku o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz.U. z 2013 r. poz. 1635), a także rozporządzenie w sprawach organizacji i funkcjonowania centrów powiadamiania ratunkowego, weszło ono w życie z dniem

28 kwietnia 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 574). Pierwszy dokument określał główne zadania oraz zasady działania systemu, źródła jego finansowania, a także organy właściwe w sprawach powiadamiania ratunkowego. Akt wykonawczy opisywał natomiast organizację CPR, także kryteria tworzenia tych oddziałów, sposób jego funkcjonowania i realizację zadań. Określane są procedury obsługi zgłoszeń alarmowych wraz ze wskazaniem liczby operatorów numerów alarmowych oraz ze sposobem jej podziałów na poszczególne centra. Przede wszystkim uregulowany jest tu jednolity sposób obsługi zgłoszenia alarmowego, a także rozmowy ze zgłaszającym [15].

Głównym celem Systemu Powiadamiania Ratunkowego (SPR) jest poprawa bezpieczeństwa obywateli dzięki uzyskaniu szybkiego i skutecznego dostępu do służb, które są odpowiedzialne za niesienie pomocy. Wszystkie zgłoszenia alarmowe obsługiwane są według takich samych standardów. Wykonywane są przez wyszkolonych operatorów, którzy pracują w odpowiednio wyposażonych centrach. Zasięg numeru alarmowego 112 obejmuje w tej chwili obszar całego kraju. Należy stwierdzić, że obecnie SPR skutecznie i właściwie wywiązuje się z postawionych przed nim zadań [16].

Polski Czerwony Krzyż

Czerwony Krzyż znany jest na całym świecie i zrodził się z idei członków, którzy chcieli nieść pomoc drugiemu człowiekowi. Druga połowa XIX wieku obfitowała w wiele wydarzeń politycznych, wojennych, a również w ogromną liczbę dramatów ludzkich. Największa bitwa w ówczesnej Europie zakończona klęską armii austriackiej (24 czerwca 1859 roku pod Solferino) [18, 19] obserwowana była przez Henry'ego Duinta, społecznika i filantropa. Z przerażeniem spoglądał na konających żołnierzy walczących armii. Uwagę zwrócił na niedostateczną, słabo zorganizowaną opiekę sanitarno-medyczną. H. Duint postanowił opisać okrucieństwa, jakie niosła za sobą wojna, i zainteresować nim społeczeństwo ówczesnej Europy. W książce pod tytułem „Wspomnienie Solferino” z 1862 roku przedstawił również możliwości organizacyjne ratowania rannych [20]. Propagował zawarte w podanej książce propozycje humanitarnej działalności, przy czym udało mu się uzyskać aktywną pomoc zwolenników jego idei i doprowadzić do powołania Komitetu Pięciu (17 lutego 1863 roku): Henry Dufour, Gustaw Moynier, Louis Appia, Theodore Maunier, Henry Duint.

W głównych ustaleniach na międzynarodowym kongresie w Genewie w dniach 26–29 października 1863 roku wymienia się między innymi konieczność wspomagania ambulansów, różnego rodzaju szpitali, perso-

nelu ochotniczego niosącego pomoc rannym, a ponad wszystko tych, co brali udział w walkach. Po tym przyjęto jedną z głównych zasad neutralności dla uczestników, którzy ratowali innych. Ustalono również jednolity znak ochronny, którym został czerwony krzyż na białym tle [20, 21]. W pewnych częściach krajów muzułmańskich zamiast czerwonego krzyża użyto czerwonego półksiężyca. Unikając kojarzenia znaków z symboliką religijną, Państwa Strony Konwencji Genewskich zaproponowały w 2005 roku przyjęcie trzeciego znaku, którym został czerwony kryształ [22].

Komitet Pięciu 9 listopada 1863 roku zmienił nazwę na Międzynarodowy Komitet Pomocy Rannym, który później przekształcono w Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK). Zasady działania MKCK regulują nowe umowy międzynarodowe oraz konwencje (I Humanitarna Konwencja Genewska z 1864 roku, Konwencja Haska z 1899 roku, Konwencja Genewska z 1906 roku, Konwencja Haska z 1907 roku) [22].

Powstanie Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża oraz uchwalenie I Humanitarnej Konwencji Genewskiej znalazło oddźwięk wśród Polaków. Powstały liczne czerwonokrzyskie organizacje humanitarne. Mimo braku zjednoczonej narodowej organizacji czerwonokrzyskiej doszło do kontaktów z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża (MKCK) w Genewie. „Samarytanin Polski” był głównym inicjatorem zwołania na dzień 18 stycznia 1919 roku konferencji organizacji humanitarnych. Na owej naradzie kierownikiem była Helena Paderewska oraz szef Departamentu Sanitarnego Wojska Polskiego gen. Zdzisław Horodyński, powołany później do Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża (PTCK). W dniu 14 lipca 1919 roku MKCK powiadomił PTCK o przyjęciu organizacji do grona członków międzynarodowej społeczności czerwonokrzyskiej [19, 23]. 1 września 1927 roku zmieniono nazwę PTCK na Polski Czerwony Krzyż, zachowując jego dotychczasowe prawa i obowiązki.

Najważniejsze działania PCK to: pomoc socjalna, krwiodawstwo honorowe, promocja zdrowia, pierwsza pomoc i ratownictwo, udział w międzynarodowych akcjach pomocy Czerwonego Krzyża, pomoc cudzoziemcom, biuro informacji i poszukiwań, upowszechnianie międzynarodowego prawa humanitarnego [24].

Podsumowanie

Każda dziedzina życia niesie ze sobą jakieś zagrożenie. W Polsce jest wiele świetnie wyszkolonych służb ratowniczych, a każdy z działających systemów ciągle opracowuje co raz to nowsze i lepsze systemy pomocy poszkodowanym. Warunkiem dobrej akcji

ratunkowej jest odpowiednia organizacja i zgranie zespołu. Należy również zawsze przestrzegać przepisów bezpieczeństwa w celu zapobiegania wypadkom wśród pracowników, aby skutecznie ratować poszkodowanych.

Piśmiennictwo

1. Jagiełło M. Wołanie w górach. Wypadki i akcje ratunkowe w Tatrach. Warszawa 2002: 15–68.
2. Hunt James B. Travel Experience in the Formation of Leadership: John Quincy Adams, Frederick Douglass and Jane Addams. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 2000, 7: 92–106.
3. Lois J. Peaks and Valleys: The Gendered Emotional Culture of Edgework. *Gender and Society*, 1, 15, 3: 381–406.
4. GOPR Grupa Beskidzka. Podpisanie Ustawy przez Prezydenta. Grupa Beskidzka GOPR. 2011 [Online] [Zacytowano: 6 czerwca 2018.] <http://beskidy.gopr.pl/?podpisanie-ustawy-przez-prezydenta,359>.
5. Zaruski M. Na bezdrożach tatrzańskich. Warszawa 2013, Wydawnictwo: LTW, str. 6–320.
6. www.gopr.pl [Online] [Zacytowano: 6 czerwca 2018.]
7. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji [Online] [Zacytowano: 6 czerwca 2018] <https://www.mswia.gov.pl/pl/tagi/535,GOPR.html>.
8. Grupa Krynicka GOPR – rozmowa z Naczelnikiem. *Magazyn Turystyki Beskidzkiej Beskidtrek*. [Online] [Zacytowano: 7 czerwca 2018.] <http://beskidtrek.pl/index.php/ciekaw-sze-artykuly/turystyka/192-grupa-krynica-gopr-rozmowa-z-naczelnikiem>.
9. Paryski WH, Radwańska-Paryska: Wielka encyklopedia tatrzańska 1995 (wyd. 2 rozszerzone 2004): 357.
10. Chwaściński B. Z dziejów taternictwa., Wydawnictwo Sport i Turystyka, 1979: 61–65.
11. Krzeptowska-Jasinek M, Krzeptowski-Jasinek J. Wstęp. Genealogia rodu Bachledów w Zakopanem. Zakopane 1999, Tom 1: 20–55.
12. Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Warszawa, dnia 6 grudnia 2003: 1–6.
13. Telak J. Stan obecny i perspektywy współpracy WOPR ze służbami „mundurowymi” Wykład dla studentów kierunku Wychowanie Fizyczne w Służbach Mundurowych na Wydziale Wychowania i Sportu w Białej Podlaskiej Akademii Wychowania Fizycznego J. Piłsudskiego w Warszawie, 30 maj 2011 roku: 1–4.
14. [www.wopr.pl](http://wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=280&Itemid=27) [Online] [Zacytowano: 7 czerwca 2018] http://wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=280&Itemid=27
15. Sikora-Wojtarowicz K, Nienartowicz A. Funkcjonowanie systemu powiadamiania ratunkowego w Polsce. Założenia i praktyka. *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego* 2015, 9, 2: 220–237.
16. Dyrektywa 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników.
17. Wałek T. System powiadamiania ratunkowego w Polsce. Założenia i praktyka. *Security, Economy & Law* 2016, 1: 187–195.
18. Abramek Z. Powstanie i działalność Polskiego Czerwonego Krzyża 1912–1951. *Polski Czerwony Krzyż Zarząd Okręgowy*, Warszawa 2001: 28–44.

19. Abramek Z (red.) Szkoła Pielęgniarstwa Polskiego Czerwonego Krzyża w Warszawie (1929-1944). Polski Czerwony Krzyż Mazowiecki Zarząd Okręgowy, Warszawa 2003: 8–15.
20. Duant H. Wspomnienie Solferino. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, 1983: 10–15.
21. Przewodnik ochrony znaku czerwonego krzyża 2013: 3–12 .
22. Cichocka MŁ. Polski Czerwony Krzyż w latach 1919-2004. Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica, Płock 2006: 1–14.
23. Krajowa Rada Młodzieżowa PCK. Historia siedmiu zasad. Ogólnopolski Obóz dla Społecznych Instruktorów Młodzieżowych PCK, Sulejów 2012: 1–32.

Artykuł przyjęty do redakcji: 14.08.2018.

Artykuł przyjęty do publikacji: 24.01.2019.

Źródło finansowania: Praca nie jest finansowana z żadnego źródła.

Konflikt interesów: Autorzy deklarują brak konfliktu interesów.

Adres do korespondencji:

Ewelina Kimszal

Zakład Zintegrowanej Opieki Medycznej, Wydział Nauk o Zdrowiu,

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

ul. Marii Skłodowskiej-Curie 7

15-001 Białystok

tel.: 85 748 55 28

e-mail: ewelinakimszal@gmail.com